

Obsah

Předmluva k přehlédnutému vydání	14
Předmluva	52
Poděkování	53

I. Náhoda a etika 56

Hlavní starost řeckého etického myšlení: dobrý lidský život závisí na věcech, jež lidé neovládají. Hledání soběstačnosti prostřednictvím rozumu; její meze. Proč se otázky, pro nás tak důležité, jen zřídka probírají v moderních etických spisech. Tři podproblémy: zranitelné složky dobrého života; nahodilý konflikt hodnot; neovládané prvky osobnosti. Nástin argumentace. Proč jsou literární díla nepostradatelnou součástí filosofického bádání o těchto otázkách.

Část I

Tragédie: křehkost a ctižádost

II. Aischylos a praktický konflikt 93

Řecká tragédie líčí praktická dilemata jako závažná a beze zbytku neřešitelná; obvinění, že jde o znak primitivního a nelogického myšlení.

1. Nástin problému. Faktory, které při hodnocení těchto případů obvykle pokládáme za důležité. Důvody, proč nečinit středem naší diskuse distinkci mezi morálním a nemorálním. 97
2. Některá filosofická „řešení“ tohoto problému. 103
3. Dva případy tragického konfliktu v Aischylovi: Agamemnón v Aulidě, Eteoklés před branami. 109

4. Implicitní názor zmíněných her na vhodnou odpověď v takových případech. Co znamená říci, že by tyto zkušenosti mohly být zdrojem poučení.	126
5. Konfrontace tragického pohledu s teoriemi filosofů z 2. oddílu. Pozitivní výsledek Aischylova výkladu.	136
III. Sofokleova <i>Antigona</i> : konflikt, vidění a zjednodušení	142
Mohl by si racionální člověk rozvrhnout život tak, aby se pokud možno vyvaroval situací z kap. II? Jedním ze způsobů, jak toho dosáhnout, by bylo zjednodušit a zúžit rozsah svých závazků.	
1. Strážce: příklad obyčejného praktického rozumu, rozpolceného a propadlého konfliktu.	148
2. Kreón. Napětí mezi hodnotami předem vyloučeno uznáváním pouze jedné hodnoty. Kreontovy chytré redefinice; zvláštní důsledky pro lásku a náboženství. Motivace této strategie a její ztroskotání.	149
3. Antigona. Její pojetí hodnoty je zúžené v jiném smyslu. Jak Antigona reinterpretuje určité termíny a koncepce. Proč je její postup, byť vadný, lepší než Kreontův.	167
4. Hegelův návrh, že hra směřuje k syntéze, v níž se činí zadost oběma soupeřícím sférám hodnot. Sborové písně nám pomáhají toto tvrzení zevrubně prozkoumat. Parodos: zrak a vidění, jednoduché a složité. Óda na člověka: hloubka důvodů pro konflikt v občanském životě. Óda na Danaé: její pesimismus ohledně našeho vztahu k nahodilosti. Konflikt vyššího řádu týkající se konfliktu jako takového. Schopenhauerova pesimistická odpověď.	176
5. Teiresias a Haimón: přizpůsobivá lidská rozumovost. Její vztah k harmonii a k náhodě. Vyzývání Dionysa.	194
Závěr k První části	
Tragédie o zranitelnosti individuálních hodnot.	200

Část II

Platón: dobro bez křehkosti?

Úvod	205
Souvislost Platónova myšlení s tragédií. Dva metodologické problémy: filosofický vývoj v průběhu času; forma dialogu.	

IV. <i>Prótagoras</i> : Umění praktického uvažování	207
Antiteze <i>tyché</i> a <i>techné</i> (umění či dovednost) a mytická vyprávění o spásné moci <i>techné</i> : naděje v lidský pokrok.	
1. Dramatická skladba: problém <i>tyché</i> .	211
2. Obecné pojetí <i>techné</i> v předplatónské řecké vědě.	216
3. Prótagorovo vyprávění o lidském pokroku v <i>tyché</i> . Jaké <i>techné</i> vyučuje a jak nám pomáhá vypořádat se s našimi problémy?	228
4. Umění měřit: co je motivuje, k jakému pokroku by mohlo přispět. Argument s <i>akrasii</i> : role slasti a měřítko volby. Jak působí souměřitelnost hodnot na vyloučení <i>akrasie</i> .	241
5. Sókratovský závěr Prótagorova mýtu.	261
Mezihra I. Platónovo antitragické divadlo	269
Filosofický dialog jako nový typ psaní. Absence jakéhokoli dřívějšího rozlišování mezi filosofií a literaturou. Básník jako etický učitel. Pozitivní dluh dialogu vůči tragédii a zavržení tragédie: Platónův stylistický průlom vyjadřuje zásadní morální kritiku.	
V. <i>Ústava</i> : skutečná hodnota a hledisko dokonalosti	293
Zahájení dialogu: otázka, co skutečně stojí za to činit.	
1. Údajná nedostatečnost Platónovy argumentace na podporu jeho nadřazení kontemplativního života nad životy ostatní. Zásadní, byť nejasná argumentace ohledně potřeby a skutečné hodnoty. <i>Ústava</i> , IX; paralely k dialogům <i>Gorgias</i> , <i>Filébos</i> .	297
2. Obhajoba asketismu: jak činnosti, které nejsou opravdu hodnotné, podvracejí ty, jež hodnotné jsou. Dialogy <i>Faidón</i> a <i>Ústava</i> .	323
3. Otázky po hledisku, z něhož se dospívá k pravdivým úsudkům o hodnotě. Jeho relevance k estetickému úsudku a k morální výchově.	326
4. Jak dosáhnout harmonie mezi hodnotami.	333
5. Problém motivace. Jak Platón užívá negativních a pozitivních argumentů.	337
VI. Řeč Alkibiadova: výklad dialogu <i>Symposion</i>	345
Obvinění, že Platón opomíjí vzájemnou lásku mezi <i>jedinečnými</i> individualitami; toto je třeba zhodnotit na pozadí celého dialogu.	
1. Stavba dialogu. Datace děje.	350
2. Řeč Aristofanova: vzájemná láska mezi <i>jedinečnými</i> individualitami; její výhledy a problémy.	357

3. Diotima a vzestup lásky. Praktické motivace tohoto vzestupu. Zplnomocňující role soudů o kvalitativní homogenitě. Jak milovník dosahuje soběstačnosti.	366
4. Příchod Alkibiada. Jeho tvrzení, že řekne pravdu pomocí obrazů. Příběh konkrétní lásky; milovníkova touha po poznání.	378
5. Alkibiadova obžaloba. <i>Erós</i> a otroctví. Konfrontace obou pojetí hodnoty.	396
VII. „Není pravdivá tato řeč“: šílenství, rozum a odvolání v dialogu <i>Faidros</i>	403
Zjevný rozdíl mezi dialogem <i>Faidros</i> a dialogy středního období s ohledem na místo, které láska a šílenství zaujímají v dobrém životě.	
1. Šílenství: co to je, jak je kritizováno v jiných dialozích. První dvě řeči rozvíjejí jisté prvky stanoviska, jež Platón vážně obhajoval v dialozích středního období.	408
2. Sókratova chvála (některých druhů) šílenství. Nerozumové složky jako důležité zdroje motivační energie. Jejich vedoucí, a dokonce kognitivní funkce při našem úsilí o dobro. Proplétání lásky a poznání. Osobní vášeň jako hodnotná součást nejlepšího života. Důsledky pro Platónův pohled na duši a osobní identitu. Děj dialogu ve vztahu k jeho etickým názorům.	426
3. Morální psychologie při zavrhování básníků. Do jaké míry je nyní obnoveno čestné místo básnické řeči. Filosofie a její styl	445
4. Motivace tohoto odvolání. Status jeho pravd.	452

Část III

Aristotelés: křehkost dobrého lidského života

Úvod	465
Role obecných diskusí o metodě a jednání.	
VIII. Zachránit Aristotelovy jevy	469
Aristotelův ohlášený záměr filosofovat na rovině jevů (<i>fainomena</i>). Proč panuje při rekonstrukci a hodnocení tohoto názoru obtíž.	
1. Co jsou to <i>fainomena</i> . Jejich souvislost s jazykem a běžným přesvědčením.	474

2. Jak tato metoda funguje. Jak se jevy shromažďují a které jsou relevantní. Neřešitelné problémy. Návrat k jevům: úloha kompetentního soudce.	478
3. Nejzákladnější jevy vůbec. Obhajoba zásady sporu jako nezbytné pro myšlení a řeč. Jak se může odmítnutí nějaké zásady odehrávat v jevech.	489
4. Obhajoba této metody proti obvinění z lenosti a konzervatismu. Negativní a pozitivní úkoly aristotelské filosofie: srovnání s Wittgensteinem.	502
IX. Rozumové živé bytosti a vysvětlení jednání	510
Souvislosti mezi našimi etickými otázkami a teorií jednání. Zdánlivá zvláštnost Aristotelova postupu: „obecné vysvětlení“ pro všechny pohyby živočichů.	
1. Běžná (řecká) přesvědčení o kauzálním vysvětlení pohybu živočichů. Intencionalita přesvědčení a touhy.	515
2. Fyziologický model kauzálního vysvětlení v rané vědě; jeho redukcionistické tendence a jejich důsledky. Platónova kritika; jeho obhajoba modelu psychologického vysvětlení, jež izoluje rozum od ostatních schopností živé bytosti.	519
3. Aristotelův zájem o generické pojetí touhy. Slovo <i>orexis</i> ; jeho funkce při záchraně běžných pojmů intencionality. Souvislost mezi pohybem zaměřeným na cíl a absencí soběstačnosti.	527
4. Vysvětlení pomocí poznání a touhy. Kombinace logického a kauzálního spojení mezi <i>explanantia</i> a <i>explanandum</i> se chápe jako přednost, nikoli jako nedostatek Aristotelova výkladu. Proč není fyziologický popis kauzálním vysvětlením.	533
5. Toto vysvětlení se chápe jako výklad „dobrovolného“ pohybu. Jeho souvislosti s otázkami etického a právního hodnocení.	544
X. Nevědecké rozvažování	557
Praktická rozumnost není vědecké poznání; kritériem správné volby je člověk praktické rozumnosti. Zřejmá souvislost těchto tvrzení s Aristotelovým útokem na platónskou soběstačnost.	
1. Antropocentrismus hledání dobrého života.	559
2. Útok na souměřitelnost hodnot.	564
3. Platónský požadavek obecnosti. Aristotelova obhajoba přednostního postavení konkrétní jednotliviny.	571

4. Úloha nerozumových prvků v uvažování. Srovnání Aristotela a dialogu <i>Faidros</i> .	585
5. Člověk praktické rozumnosti a zřejmý problém kruhovosti.	589
6. Příklad aristotelského uvažování. Jak tento názor ponechává jednajícího vydaného nahodilosti.	594
XI. Zranitelnost dobrého lidského života: činnost a neštěstí . . .	601
<i>Eudaimonia</i> „potřebuje také vnější dobra“: jaké věci? kdy? do jaké míry?	
1. Dva krajní postoje k náhodě: Aristotelova dialektická metoda	603
2. První krajní stanovisko: náhoda je jediný rozhodující faktor dobrého života. Jak je tento názor odmítnut; skutečnost a hodnota v aristotelském zkoumání.	605
3. Protichůdný názor: dobrý lidský život vůbec není vystaven náhodě. Dvě verze tohoto stanoviska. Aristotelův útok na názor „dobrého stavu“: případy úplné či vážné překážky v činnosti.	608
4. Částečné přerušení dobré činnosti: případ Priama. Příbuzné tragické případy.	616
5. Škoda pro dobré stavy charakteru jako takové.	631
6. Role nebezpečí a materiálního omezení při utváření hodnoty jistých významných ctností.	637
XII. Zranitelnost dobrého lidského života: vztahová dobra	641
Vztahové složky dobrého života: jejich mimořádná zranitelnost.	
1. Politická činnost a družnost. Její nestálost. Její instrumentální hodnota při rozvíjení a uchovávání dobrého charakteru. Důsledky pro politickou teorii. Její vnitřní hodnota. Politické zvládnutí konfliktu.	645
2. <i>Filoi</i> jako „největší z vnějších dober“. Jakou povahu má <i>filia</i> . Typy a zdroje její zranitelnosti. Její instrumentální hodnota při rozvíjení a uchování dobrého charakteru, při trvání aktivity a při sebepoznání. Její skutečná hodnota.	659
Dodatek k Třetí části: lidské a božské	689
Aristotelovy protichůdné důkazy ve prospěch více božsky zaměřeného platónského stanoviska. Důkazní materiál obecného řazení životů z hlediska jejich dobra. Zvláštní případ knihy <i>Etiky Nikomachovy</i> , X,6–8; jeho neslučitelnost se zbytkem Aristotela etického myšlení.	

Mezihra 2. Náhoda a tragické emoce	697
Sporná pasáž v <i>Poetice</i> : nadřazenost tragického jednání v úvahách o charakteru a jednání v <i>eudaimonii</i> . Jakou to má souvislost s Aristotelovým útokem na teoretika dobrého stavu a platonika. Tragédie zkoumá rozpor mezi být dobrý a žít dobře. Proč jsou soucit a strach pro odpůrce náhody iracionální a zbytečné, ale pro aristoteliky cennými zdroji uznání. Náhoda a tragická <i>katharsis</i> . Vlastní Aristotelův způsob psaní.	

Doslov: tragédie

XIII. Zrada zvyklosti: výklad Euripidovy <i>Hekabé</i>	729
Duch zavražděného dítěte. Hru odmítají ti, kdo jsou přesvědčeni, že dobrý charakter nemůže poklesnout.	
1. Hekabina řeč o pevnosti dobrého charakteru v neštěstí. Její stanovisko v diskusi o přirozeně zvyklostním. Souvislost s tím, co napsal Thúkydídés o Korkyře. Polyxena jako příklad ušlechtilé prostoty.	735
2. Jednota hry. Polymestórovův zločin. Rozvrácení Hekabina charakteru.	749
3. Pomsta jako Hekabina nová „zvyklost“. Její struktura a smysl.	756
4. Souvislost mezi hrou a Aristotelovými názory.	770
5. Nic lidského není důvěryhodné. Dosah této myšlenky; záporný i kladný. Hekabin útes jako naváděcí znamení pro plavce.	771
Seznam zkratk	777
Seznam literatury	782
Jmenný rejstřík	808
Věcný rejstřík	815
Rejstřík citovaných děl řeckých autorů	827
Ediční poznámka	839

